ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Authoring : *Bencheva Joanna* *(15/2/2008)*

For citation : *Bencheva Joanna , "Критувул Имбриотски", 2008, Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10962>

Критувул Имбриотски

Summary :

Критовул, късновизантийски историк и общественик. Роден около 1410 г., вероятно умира в Константинопол ок. 1470 г. Управител на о. Имброс. Автор на богословски съчинения и една история, наречена от изследователите “Животът и управлението на Мехмед II Ал-Фатих (Завоевателя)”. Съчинението му обхваща периода между 1451-1467 г. и е разделено на пет книги. Проследява завоевателните походи на султан Мехмед II (1451-1481) към островите в Егейско и Йонийско море и на Балканите. Силно влияние върху възгледите на Критовул оказват съчиненията на античните автори Тукидит и Йосиф Флавий.

Other Names

Михаил, Критовул от Имброс, Критовул Островитянина, Критопул

Date and Place of Birth

1410, о. Имброс

Date and Place of Death

1470, Константинопол

Main Role

историк и общественик

---

1. Биографични данни

Критовул, Михаил, късновизантийски историк и общественик, наричан още Критовул от Имброс или Критовул Островитянина. Роден около 1410 г., умира вероятно в Константинопол около 1470 г. Сведенията за живота му са оскъдни. Произхожда от заможно и уважавано семейство от егейския остров Имброс. Получава добро образование, вероятно в Константинопол, за което свидетелства познанството му с Генадий Схоларий, първият православен патриарх в завладяната от османците византийска столица. Сведения за него откриваме в съчинението на италианския търговец, учен и колекционер на антики Кириак от Анкона, който описва посещението си на острова през 1444 г. и споменава за срещата си с него[1]. От съчинението на Критовул знаем, че по-голямата част от живота си той прекарва на Имброс. След 1453 г.някои от местните първенци напускат острова търсейки спасение от засилващите се аспирации на италианските морски републики към егейските острови. Критовул оглавява склонните да признаят властта на султан Мехмед II (1451-1481), тъй като са против сближение с латинския Запад. През 1456 г. османският владетел определя Критовул за свой наместник в Имброс. В научната литература съществува и мнението, че Критовул е бил личен секретар на Мехмед II, но сигурни доказателства за това липсват [2]. Като наместник на султана Критовул спомага за предаването на остров Лемнос на османските си покровители. Десет години по-късно, заради венецианската окупация на остров Имброс и съседните му Тасос и Самотраки, Критовул е принуден да замине за Константинопол. В столицата той става свидетел на поредната вълна на чумната епидемия през 1467 г. Симптомите и проявлението на болестта той описва с медицинска точност в своята “История”. Скоро след това Критовул умира.

2. Трудът на Критовул „История”

Authoring : *Bencheva Joanna* *(15/2/2008)*
For citation : *Bencheva Joanna , "Критувул Имбриотски", 2008, Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10962>

Критувул Имбриотски

Критовул е автор на "История" (Ξυγγραφή ίστοριῶν), описваща завоеванието на Балканите от османците. Тя получава от румънския изследовател Василе Греку заглавието "Животът на Мехмед II". Дело на Критовул са и няколко богословски съчинения [3]. Съчинението, разделено на пет книги обхваща периода между 1451 и 1467 г. Дълго време тази история е определяна като възхвала на управлението на османския султан, написана по негово нареждане. Франц Бабингер определя Критовул като "апологет на Мехмед"[4]. Апологетиката като жанр във византийската литература обаче предполага емоционално-приповдигнат тон спрямо възхвалявания обект, а такъв тук липсва.

Единственият ръкопис – автограф на Критовуловата "История" е открит през 1859 г. в Султанската библиотека в Истанбул (Topkapi saray). Хартията, използвана за ръкописа е с венециански произход и според водните знаци открити върху нея, съчинението, вероятно, е завършено между 1465 и 1467 г. Откривател на "Историята" е немският учен Константин Тишендорф. За първи път текстът е публикуван в Muller, C., Fragmenta Historicorum Graecorum V 1, Paris, 1870. Критически издания на текста публикуват В. Греку през 1963 г. и Дитер Рейнш през 1986 г. [5] "Историята на Мехмед" е преведена на английски, немски, румънски, турски, български език и др. [6].

"История на Мехмед" започва с писмо на Критовул "до върховния повелител, което представя замисъла на книгата и разкрива причините за написването ѝ". Дали писмото свидетелства за възложена задача на автора или е само стилистичен похват е трудно да се каже. В тази уводна част Критовул умолява сънародниците си да не го съдят, че описва техните нещастия, но не е искал те да бъдат забравени. Съдържанието на текста е разделено на пет части, четири от тях с хронологически период от три години, последната от четири години, които се спират на управлението на султан Мехмед. Първата ни разказва за възкачването му на престола, битката за ромейската столица Константинопол и превземането ѝ; втората ни запознава с походите на султана към Енос, овладяването на сръбската държава от османците, както и със съдбата на островите Лемнос, Тасос и Самотраки; книга трета обръща внимание на османските походи към Пелопонес и албанските земи; книга четвърта насочва вниманието ни към подчиняването на Трапезунд, остров Лесбос, първите походи към Босна и към влашките земи. Последната част от "История" описва новите походи към Босна и албанските земи, сражения с венетите в Пелопонес.

За написването на своята история Критовул използва разнообразни извори – османски документи, разкази на очевидци, лични наблюдения, както и някои по-стари съчинения.

Прави впечатление, че Критовул желае да се дистанцира колкото е възможно повече от описваните събития, за да запази обективността си. Говори за себе си в трето лице винаги, когато се налага да пресъздава събития, в които лично е участвал. Почти липсват понятия, свързани не само с християнската религия, но и с исляма. Изключително рядко се откриват непознати за византийците термини. Османският владетел е наречен най-често "василевс"(βασιλεύς),"сатрап", но не и султан или с друг термин с тюркски произход. За Критовул новият владетел на ромеите е "Мехмед II, който трябва да управлява в мир и справедливост византийските земи"[7], османската власт не е гибелна за ромеите, защото "на всеки народ е дадено да управлява веднъж"(Critobuli Imbriotae Historiae,1983, I.4, p.15.)

От изложението става ясно, че авторът е добре запознат с античната историопис – самият той се описва като последовател на Йосиф Флавий, "който обичал истината и осъзнавал добре хода на историята". Силно

Authoring : *Bencheva Joanna* *(15/2/2008)*
For citation : *Bencheva Joanna , "Критувул Имбриотски", 2008, Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10962>

Критувул Имбриотски

влияние му оказват и други антични автори – най-вече Тукидит, но и Херодот, Ксенофонт, Ариан. Следвайки традициите на византийската историопис Критовул архаизира изказа си, особено що се отнася до етнонимите. Така за него албанците са илири, сърбите – трибали, власите – гети, унгарците - пеони и т.н. Изложението му е логично, фактологията е прецизна, съобразена с византийската ера, стилът – изчистен от излишна емоционалност с едно изключение – драматичното описание на съдбата на ромейската столица и нейните жители.

---

1. Bodnar, E.& Mitchell, Ch. *Cyriacus of Ancona's journeys in the Propontis and the Northern Aegean 1444-1445*, Philadelphia, 1976, p. 35, 36

2. Ангелов,Д., *Възход и залез на една империя*, София, 1991, с.427

3. Сред тях Хомилия за страстите Христови и др. Повече за богословските съчинения на Критовул вж в Reinsch, D., Kritobulos of Imbros – Learned Historian, Ottoman raya and Byzantine Patriot, *ZRVI*, 40 (2003), p. 298

4. Babinger, F., *Mahomet II le Conquerant et son temps 1432-1481*, Paris, 1954, p.132

5. Critobul din Imbros, *Din domnia lui Mahomed al II-lea anii 1451-1467*, ed. V. Grecu, Bucarest, 1963 (=Scriptores byzantini IV); *Critobuli Imbriotae Historiae*, recensuit Diether Roderich Reinsch, in Corpus Fontium Historiae Byzantine, vol. 22, Series Berolinensis, Berolini, 1983

6. Kritovoulos, *History of Mehmed the Conqueror*; translated from the Greek by Charles T. Riggs, (Princeton, New Jersey 1954, Reprint 1970); Reinsch, D., *Mehmet II. erobert Konstantinopel. Das Geschichtswerk des Kritobulos von Imbros, übersetzt, eingeleitet und erklärt*, Graz-Wien-Köln 1986; Critobul din Imbros, *Din domnia lui Mahomed al II-lea (1451-1467)*, trad. V. Grecu, Ed. Academiei, Bucureşti, 1963; Kritovulos, *İstanbul'un Fethi*, Istanbul, 2005; Критовул, *Животът и управлението на Мехмед II Ал-Фатих (Завоевателят)*, превод Ирина Радевска, София, 2004;

7. Ангелов Вл., *Българите и техните съседи на Балканите във византийската историопис от XV в.*, София, 2007, с.48

Bibliography :

- **Ангелов В.**, *Българите и техните съседи на Балканите във византийската историопис от XV в.*, София 2007
- **Вачкова В.**, "“История”-та на Критовул от Имброс или: Загадката на ромейския религиозно-политически патриотизъм", *История*, 1-2, 2003, 39-50
- **Radić R.**, "Bosnia in the Work of Critoboulos of Imbros", *Zbornik radova Vizantološkog instituta*, 43, 2006, 141-155
- **Reinsch D.**, "Kritobulos of Imbros – Learned Historian, Ottoman raya and Byzantine Patriot", *Zbornik radova Vizantološkog instituta*, 40, 2003, 297-313
- **Talbot A.M.**, "Kritoboulos, Michael", Kazhdan A. (ed.), *The Oxford Dictionary of Byzantium, vol. 2*, New York – Oxford 1991, 1159
- "Κριτόπουλος Μιχαήλ, αρ. 13817", Trapp E. (ed.), *Prosopographisches Lexikon der Palaiologenzeit, vol. 6*, Wien 1983

Authoring : *Bencheva Joanna* *(15/2/2008)*
For citation : *Bencheva Joanna , "Критувул Имбриотски", 2008, Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10962>

Критувул Имбриотски

Quotations

Началото на Историята на Критовул Имбриотски

ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΟΥ
ΞΥΓΓΡΑΦΗ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΠΡΩΤΗ
περιέχει ἥδε ἀρχὴν τῆς βασιλείας Μεχέμετι μεγίστου αὐτοκράτορος καὶ πάροδον ἐς αὐτήν, ἔργα καὶ πράξεις αὐτοῦ τειχισμόν τε τοῦ ἐν Βοσπόρῳ νέου φρουρίου πόλεμόν τε τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἅλωσιν ταύτης, χρόνου πλῆθος ἔτη τρία.

ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΟΥ
σημείωσαι τὰς αἰτίας τῆς συγγραφῆς

Κριτόβουλος ὁ νησιώτης, τὰ πρῶτα τῶν Ἰμβριωτῶν, τὴν ξυγγραφὴν τήνδε ξυνέγραψε δικαιώσας μὴ πράγματα οὕτω μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ἐφ' ἡμῶν γεγονότα μεῖναι ἀνήκουστα, ἀλλὰ ξυγγραψάμενος παραδοῦναι ταῖς μεθ' ἡμᾶς γενεαῖς, ὡς μήτε ἔργα γενναῖά τε καὶ ἀξιαφήγητα καὶ τῶν παλαιῶν λειπόμενα μηδενὸς τῷ χρόνῳ καλυφθέντα ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθείη μήτε οἱ γεγονότες ἐς ὕστερον τὰ μέγιστα ζημιωθεῖεν τοιαύτης ἀμοιρήσαντες ἱστορίας τε καὶ μαθήσεως, καὶ οἱ ταῦτα δὲ πράξαντες ἔχωσί τι μνημεῖον κάλλιστον εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον τῆς σφῶν αὐτῶν ἀνδρίας καὶ ἀρετῆς ἐκ τῆσδε τῆς ξυγγραφῆς καὶ τῆς τῶν ἔργων ἀποδείξεως. ἐδόκει δέ μοι καὶ διὰ τόδε οὐχ ἥκιστα ἀναγκαία εἶναι ἥδε ἡ νῦν ξυγγραφή· τὰ μὲν γὰρ παλαιὰ τῶν ἔργων πρεσβύτατα ὄντα καὶ μέγιστα δυσπαράδεκτά πώς εἰσι καὶ εἰς ἀκοὴν ἔρχεται μόγις τῷ χρόνῳ ὥσπερ γηράσκοντα καὶ διαπιστούμενα ἢ τῷ γε πολλῷ τῆς μνήμης συνεθισμῷ καὶ καταφρονεῖται· πᾶν γὰρ τὸ πλεονάζον ἐς κόρον ἥκει, κόρος δὲ ἀηδίαν φέρει. τὰ δὲ δὴ νῦν καινά τε ὄντα καὶ προσεχῆ καὶ ὡς γνώριμα εὐπαράδεκτά τέ ἐστι καὶ κατέχεται καὶ ὡς προσεχῆ μᾶλλον θαυμάζεται, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ καὶ μᾶλλον διαφέροντα ἢ καὶ τὴν πίστιν ἔχοντα τῷ σαφεῖ καὶ γνωρίμῳ χαιρόντων τε τῶν ἀνθρώπων ὡς τὰ πολλὰ τοῖς καινοτέροις τῶν ἔργων καὶ τούτοις μᾶλλον ἐθελόντων ἕπεσθαι. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἕτερα τοιαῦτα ἀναγκαία μοι κατεφάνη εἶναι ἥδε ἡ ξυγγραφή· ἔργα τε γὰρ δὴ μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ἐν τοῖς νῦν καιροῖς καὶ τάδε ἐπράχθη οἷα τὸ παλαιὸν ἐν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις, προσέτι δὲ καὶ Ῥωμαίοις, μεγίστην ἀπόδειξιν παρεχόμενα ἀρετῆς καὶ ἀνδρίας τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν ἀρχή τε κατελύθη μεγίστη δὴ καὶ πρεσβυτάτη ὧν ἴσμεν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ καταπολεμηθεῖσα ἡ τῶν Ῥωμαίων κίνησίς τε μεγίστη δὴ πάντων γέγονεν αὕτη καὶ μεταβολὴ πραγμάτων οὐ τῶν τυχόντων. γράψω δὴ καθέκαστα ὡς ἐγένετο ἀκριβῶς τούς τε λόγους ξυναρμόζων τοῖς ἔργοις τά τε ἔργα μηδαμοῦ τῶν καιρῶν ἀποδιιστὰς ἔν τε τοῖς προσώποις καὶ τοῖς καιροῖς τὴν γιγνομένην τάξιν μετὰ τοῦ προσήκοντος σῴζων καὶ διὰ πάντων τἀληθοῦς πλεῖστον λόγον ποιούμενος.

Critobuli Imbriotae Historiae, Reinsch, D.R. (ред.), (Corpus Fontium Historiae Byzantinae 22, Series Berolinensis, Berolini 1983), I, 1.1-9 и I, 2.1-8.

Възстановяване на крепостните стени и конструкция на укреплението Хрисеа

ἔπειτα κελεύει τὰ κατερριφθέντα τοῦ τείχους παρὰ τῶν μηχανῶν τειχίζειν τε ἀσφαλῶς πάντα καί, ὅπῃ ἄλλῃ πεπονηκὸς ἦν τῷ χρόνῳ κατά τε γῆν καὶ θάλασσαν, ἀνορθοῦν. καταβάλλει δὲ καὶ θεμελίους τῶν βασιλείων ἀπολεξάμενος, ὅπερ ἔφην, τὸν πλεῖστον καὶ κάλλιστον χῶρον τῆς πόλεως. ἔτι δὲ κελεύει τειχίζειν καὶ φρούριον ἐρυμνὸν περίπου τὴν Χρυσέαν, ἥ ποτε τῶν βασιλέων τὸ φρούριον ἦν, καὶ γίνεσθαι ταῦτα πάντα κατὰ σπουδήν, ἐργάζεσθαι δὲ τοὺς αἰχμαλώτους Ῥωμαίους λαμβάνοντας τῆς ἡμέρας μισθὸν ἀνὰ νομισμάτων ἓξ ἢ καὶ πλείω. ἦν δὲ τοῦτο τρόπον τινὰ πρόνοια παρὰ τοῦ βασιλέως τοῖς αἰχμαλώτοις τοῦ τε διατρέφεσθαι καὶ τοῦ τὴν ἰδίαν ὠνὴν εὐποροῦντας ἐκ τούτου ἔχειν κατατίθεσθαι τοῖς σφῶν κυρίοις καὶ ἐλευθέρους γινομένους κατοικεῖν ἐν τῇ Πόλει· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ φιλανθρωπίᾳ πολλῇ καὶ εὐποιίᾳ, προσέτι γε μὴν καὶ μεγαλοψυχίᾳ βασιλικῇ καὶ περὶ πάντας μὲν τοὺς ἄλλους ἁπλῶς, οὐχ ἥκιστα δὲ περὶ τοὺς αἰχμαλώτους τούτους ἐχρῆτο, ἐλεῶν τε αὐτοὺς καὶ καθημέραν φιλοτίμως εὐεργετῶν. ἐξερχόμενος γὰρ τῶν βασιλείων πολλάκις καὶ κατὰ θέαν τὴν πόλιν περιιὼν ἢ ἄλλως γέ πως, εἴ πού τισιν ἐνετύγχανε τούτων, εὐθὺς ἀνέχων τὸν ἵππον διεδίδου πᾶσι δαψιλῶς αὐτοχειρὶ καὶ ἀργυρίου νομίσματα καὶ χρυσίου πολλάκις· τοσοῦτος ἔλεος εἶχεν αὐτὸν τῶν ἀνδρῶν.

Critobuli Imbriotae Historiae, Reinsch, D.R. (ред.), (Corpus Fontium Historiae Byzantinae 22, Series Berolinensis, Berolini 1983), II, 1. 5-1. стр. 90

Authoring : *Bencheva Joanna* *(15/2/2008)*
For citation : *Bencheva Joanna , "Критувул Имбриотски", 2008, Encyclopaedia of the Hellenic World, Constantinople*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10962>

Критувул Имбриотски

Auxiliary Catalogs

Издания

Fragmenta Historicorum Graecorum V 1, ed. C. Muller, Paris, 1870
Critobul din Imbros din domnia lui Mahomed al II-lea anii 1451-1467, ed. et trad. V. Grecu, Bucarest, 1963 (=Scriptores byzantini IV)
Critobuli Imbriotae Historiae, recensuit Diether Roderich Reinsch, in Corpus Fontium Historiae Byzantine, vol. 22, Series Berolinensis, Berolini, 1983

Преводи

Kritovoulos, History of Mehmed the Conqueror; translated from the Greek by Charles T. Riggs, (Princeton, New Jersey 1954, Reprint 1970)
Reinsch, D., Mehmet II. erobert Konstantinopel. Das Geschichtswerk des Kritobulos von Imbros, übersetzt, eingeleitet und erklärt, Graz-Wien-Köln 1986
Критовул, Животът и управлението на Мехмед II Ал-Фатих (Завоевателят), превод Ирина Радевска, София , 2004